

Asia: VN/3049/2021

Lausuntopyyntö opettajarekisteriä ja opettajatiedonkeruuta koskevasta selvityksestä

Lausunnonantajan lausunto opettajarekisteriä ja opettajatiedonkeruuta koskevasta selvityksestä

1) Opettajarekisterin hyödyt ja käyttötarkoitukset: Pyydämme kommentteja selvityksessä esitettyihin opettajarekisterin tuottamiin hyötyihin ja rekisterin käyttötarkoituksiin. Onko rekisterin hyödyt ja käyttötarkoitukset kuvattu selvitysraportissa onnistuneesti ja eri tahojen tarpeet ja näkökulmat huomioiden? (Ks. raportin luku 6, osin myös luku 7).

Sivista toteaa, että rekisterin tarve ja lisäarvo koulutuksen järjestäjien näkökulmasta jää selvityksessä ohueksi. Opettajien rekrytointitilanteissa hyöty jää vähäiseksi, koska kelpoisuudet tulee joka tapauksessa tarkastaa erikseen jokaisen rekrytointitilanteen yhteydessä.

Erityisesti ammatillisen koulutuksen osalta kelpoisuudet vaihtelevat ja on vaara, että rekisteri synnyttäisi turhia tulkintaerimielisyyksiä.

2) Opettajarekisteriin liittyvät haasteet: Pyydämme kommentteja selvityksessä esitettyihin opettajarekisteriin liittyviin haasteisiin. Onko opettajarekisteriin ja sen perustamiseen liittyvä haasteet huomioitu selvityksessä onnistuneesti? (Ks. osin luvut 6, 8 ja 9)

Sivista huomauttaa, että opettajien rekrytointi on jo nyt varsin avointa ja työnantajat käyttävät erilaisia sähköisiä rekrytointijärjestelmiä monipuolisesti hyväkseen. Opettajarekisterin lisäarvo rekrytointiin jää avoimeksi.

On hyvä muistaa, että opetustoimiala on jo monin tavoin säädeltyä ja työnantajia rasittavat jo nyt monet viranomaisraportoinnit ja tiedonkeruut. Tätä kokonaisuutta olisi hyvä tarkastella erittäin kriittisesti.

Sivistan mukaan keskeisimmät haasteet liittyvät rahoitukseen sekä käytännön toteutukseen, joka jäänee opetuksen järjestäjien harteille. Mikäli rekisterin perustamiseen päädytään, on kiinnitettävä erityistä huomiota sen käytettävyyteen ja siihen, että rekisteritiedot ovat työnantajien toimesta helposti kerättävissä. Palvelussuhteiden pituudet voivat olla hyvinkin lyhyitä, mikä osaltaan puoltaa sitä, että tietojenkeruun on oltava yksinkertaista ja nopeaa.

3) Opettajarekisterin kohderyhmät ja vaiheittainen eteneminen: Pyydämme kommentteja raportissa esitettyihin opettajarekisterin kohderyhmiin ja vaiheittaiseen etenemiseen. Jos opettajarekisteri perustetaan, mitkä kohderyhmät opettajarekisterin tulisi kattaa, mitä koulutusasteita sen tulisi koskea? Miksi? Onko selvityksessä esitetty opettajarekisterin perustamisen vaiheistaminen tarkoituksenmukaista? (Ks. luku 7)

Sivista ei pidä rekisteriä perusteltuna, mutta mikäli hanke etenee, niin vaiheistus on perusteltu esitetyn mukaisesti.

4) Opettajarekisterin sisällöt: Pyydämme kommentteja selvityksessä esitettyihin opettajarekisterin sisältöihin. Mitä tietoja rekisterin tulisi kattaa? (Ks. luku 7.3)

Sivista huomauttaa, että rekisteriin ehdotetuista tiedoista osa on saatavilla jo olemassa olevista tietojärjestelmistä, mutta iso osa työstä on tehtävä manuaalisesti. Mitä yksityiskohtaisempaa tietoa kerätään, sitä enemmän tiedonkeruu työllistää.

Selvityksestä ei käy yksiselitteisesti ilmi, mitä kelpoisuuksia lopulta uuteen rekisteriin halutaan rekisteröidä. Puhutaanko vain opettajan pedagogiset opinnot suorittaneista? On hyvä huomata, että kelpoisuudet vaihtelevat hoidettavan tehtävän mukaisesti. Siinä mielessä esitetty vaiheistus on perusteltu, että kelpoisuudet ovat yksinkertaisempia yleissivistävässä koulutuksessa.

5) Opettajarekisteriin liittyvät tiedonsaantioikeudet ja tietosuojakysymykset: Pyydämme kommentteja opettajarekisteriin liittyviin tiedonsaantioikeuksiin ja tietosuojakysymyksiin. Pitäisikö opettajarekisterin tietojen saatavuus organisoida jotenkin toisin kuin mitä selvityksessä esitetään? (Ks. erityisesti luku 9.5; osin myös muut luvun 9 alaluvut)

Sivista korostaa sitä, että mikäli rekisteri perustetaan, on tiedonsaantioikeuksiin ja tietosuojakysymyksiin sekä tarkkarajaisuuteen kiinnitettävä erityistä huolellisuutta. Tämä työ on tehtävä yhteistyössä koulutuksen järjestäjien kanssa.

6) Opettajarekisterin kustannukset: Pyydämme kommentteja rekisterin perustamiseen ja ylläpitoon liittyviin kustannuksiin. Onko opettajarekisterin kustannukset kuvattu selvityksessä onnistuneesti? Millaisia selvityksen ulkopuolelle jääneitä kustannuksia opettajarekisterin perustamisesta ja ylläpidosta voi aiheutua? (Ks. pääasiassa luku 8.1)

Rekisterin kustannusvaikutusten osalta on arvioitava erityisen tarkkaan sen ylläpitoon tarvittava työ. Perustamiskustannusten osalta varmasti on vielä löydettävissä kertaratkaisu, mutta Sivista muistuttaa, että esitetyn kaltainen järjestelmä lisää väistämättä hallinnollista työtä ja siten myös kustannuksia.

Kaikki uudesta järjestelmästä aiheutuvat kustannukset on korvattava koulutuksen järjestäjille täysimääräisesti. Kustannusten arvioinnissa on muistettava niin järjestelmän kehittäminen kuin nykyjärjestelmien integrointi. Tältä osin selvityksessä tehty kustannusarviot ovat vajavaisia ja työnantajien lisääntyvien tehtävien lisäkustannusten osalta selvitystä voi pitää jopa vähättelevänä.

7) Vaihtoehdot rekisteripohjaiselle tiedonkeruulle: Pyydämme kommentteja vaihtoehtoista rekisteripohjaiselle tiedonkeruulle. Onko esityksessä huomioitu riittävän kattavasti muut vaihtoehtoiset tavat tiedonkeruulle? Olisiko selvityksessä esitetylle opettajarekisterille toimivaa vaihtoehtoa, joka tuottaisi tarvittavaa tietoa opettajista? Miten nykyistä kolmen vuoden välein toteutettavaa opettajatiedonkeruuta tulisi kehittää nykyisiä ja tulevia tietotarpeita vastaavaksi? (Ks. pääasiassa luku 8.3, myös 3.4)

Selvityksen suurin puute on se, että opettajarekisterille ei ole aidosti selvitetty muita vaihtoehtoja. Esimerkiksi olemassa olevien rekisteritietojen parempaa hyödyntämistä ei ole selvitetty eikä sitä vaihtoehtoa, että rekisterin ylläpitäjänä olisi työnantajien sijaan yksin esimerkiksi Opetushallitus.

Esimerkiksi Tilastokeskuksen tiedonkeruun nykyistä parempi hyödyntäminen ja täydentäminen olisi kannattanut selvittää paremmin.

8) Muut mahdolliset huomiot opettajarekisteriselvitykseen liittyen

Sivistystyönantajat ry (myöhemmin Sivista) kiittää mahdollisuudesta lausua selvityshenkilöiden selvityksestä koskien opettajarekisterin perustamista.

Sivistan edustaja oli mukana selvityksen ohjausryhmässä ja saimme mahdollisuuden kommentoida ehdotuksia jo työn aikana. Harmillisesti etenkin koulutuksen järjestäjien edustajien huolet rekisterin todellisista kustannuksista sekä lisääntyvästä työmäärästä ohitettiin varsin ohuesti. Onkin hyvä, että selvityksestä järjestettiin avoin lausuntokierros ja Sivista korostaa, että on tärkeää käydä lausuntopalaute huolellisesti läpi.

Toteamme, että selvitys purkaa ansiokkaasti opettajatiedonkeruuseen ja mahdolliseen opettajarekisteriin liittyviä ennakkokäsityksiä. Keskitetty rekisteri tarjoaa myös tutkimukseen erilaisia uusia mahdollisuuksia – tosin kokonaan oma kysymyksensä on, kenen tehtävä on tämänkaltaisia tutkimusmateriaaleja tuottaa.

Keskitetty rekisteri ei toisi yhtään lisää opettajia, eikä tukisi oppilaiden tai opiskelijoiden oppimista. Rekisterillä ei myöskään olisi vaikutusta opettajien kelpoisuuksiin. Kelpoisuuksista säädetään asetuksella ja koulutusmäärät riippuvat sekä korkeakouluista että valtiosta. Kuten selvityksessäkin todetaan, eivät koulutuksen järjestäjät näe mahdollisesta rekisteristä syntyvän hyötyä omaan toimintaansa.

Selvityshenkilöt ovat arvioineet mahdollisen opettajarekisterin lisäävän kustannuksia. Valitettavasti taloudelliset arviot jäivät selvityksessä puutteellisiksi. Mikäli rekisteri päätetään perustaa, on selvää, että uusista velvoitteista aiheutuvat kustannukset on korvattava koulutuksen järjestäjille täysimääräisesti.

Selvityshenkilöt perustelevat opettajarekisteriä ennen kaikkea ns. julkisen edun vuoksi. Selvityksen perusteella jää kuitenkin epäselväksi, mikä tämä julkinen etu ennen kaikkea on. Mahdolliset hyödyt vaikuttavat syntyviin kustannuksiin nähden pieniltä. Mikäli rekisteristä aletaan valmistella varsinaista hallituksen esitystä, on hyötyjä ja haittoja arvioitava syvällisemmin.

9) Kannatatteko selvityksessä kuvatun opettajarekisterin perustamista?

Ei

Rissanen Laura
Sivista - Sivistystyönantajat ry